

Inventering av myrfåglar i Mossaträsk-Stormyrans naturreservat

Västernorrlands län 2015

2015

Text och foto: Pekka Bader.

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund	3
Metod	3
Resultat	4
Väder.....	6
Diskussion	6
Referenser	7

Sammanfattning

På fem myrar i Västernorrlands län har restaureringar av hydrologi och eller vegetation genomförts under åren 2010–2015 i projektet Life to ad(d)mire. Projektet är delfinansierat av EU's LIFE-fond. Mossaträsk-Stormyran ingår i projektet och har 1984 och 2002 inventerats på myrhäckande fåglar. 2015 upprepades inventeringen på samma sätt som tidigare. Mycket kylslaget väder gjorde sannolikt att exempelvis gulärta noterades i klart lägre antal 2015 jämfört med tidigare inventeringsår. Enkelbeckasin, som har haft en nationellt vikande trend, observerades vid endast ett tillfälle. Småspov å andra sidan, med en nationellt stigande trend, förekommer med klart flera par än tidigare. Mossaträsk utgör fortsatt en av länets viktigaste fågelmyrar. Här häckar arter som exempelvis sångsvan, trana, ljungpipare, myrsnäppa, och skrattnås.

Bakgrund

Life+ nature-projektet ”Life to ad(d)mire” med restaureringsåtgärder på våtmarker inom Natura 2000-nätverket har löpt under åren 2010-2015 i sju län. Ett av dessa är Västernorrlands och här har åtgärder inom Natura 2000-områdena Sör-Lappmyrans naturreservat (Kramfors kommun), Stensjöflons naturreservat, Prästflons naturreservat och Gideåbergsmyrarnas naturreservat (Sollefteå kommun) samt Mossaträsk-Stormyrans naturreservat (Örnsköldsviks kommun) genomförts.

I naturreservatet Mossaträsk-Stormyran finns en av Västernorrlands läns mest värdefulla fågelmyrar. Inom reservatet har diken lagts igen. Fågelfaunan har tidigare inventerats 1984 och 2002 (Birkö 2002). Inom ramen för Life ad(d)mire har myren åter inventerats under 2015.

Metod

I juni 2015 gjordes samma typ av revirkartering som vid 2002 och 1984 års inventeringar (Birkö 2002). Däremot gjordes färre besök i form av tre inventeringstillfällen, alla i juni. Vid 2002 års inventering gjordes fem besök; två i maj, två i juni och ett i juli. Samma yta om cirka 170 hektar inventerades alla tre åren. År 2015 inventerades delområdena A och B vid samma tillfällen (totalt 98 hektar), samt C och D vid samma tillfällen (72 hektar), se tabell 1 och figur 1. Skälet till detta var att antalet inventerare var begränsat.

Vid varje inventeringstillfälle i tabell 1 försköts inventeringslinjerna, så att inte precis samma strängar gick vid alla inventeringstillfällen, se figur 1.

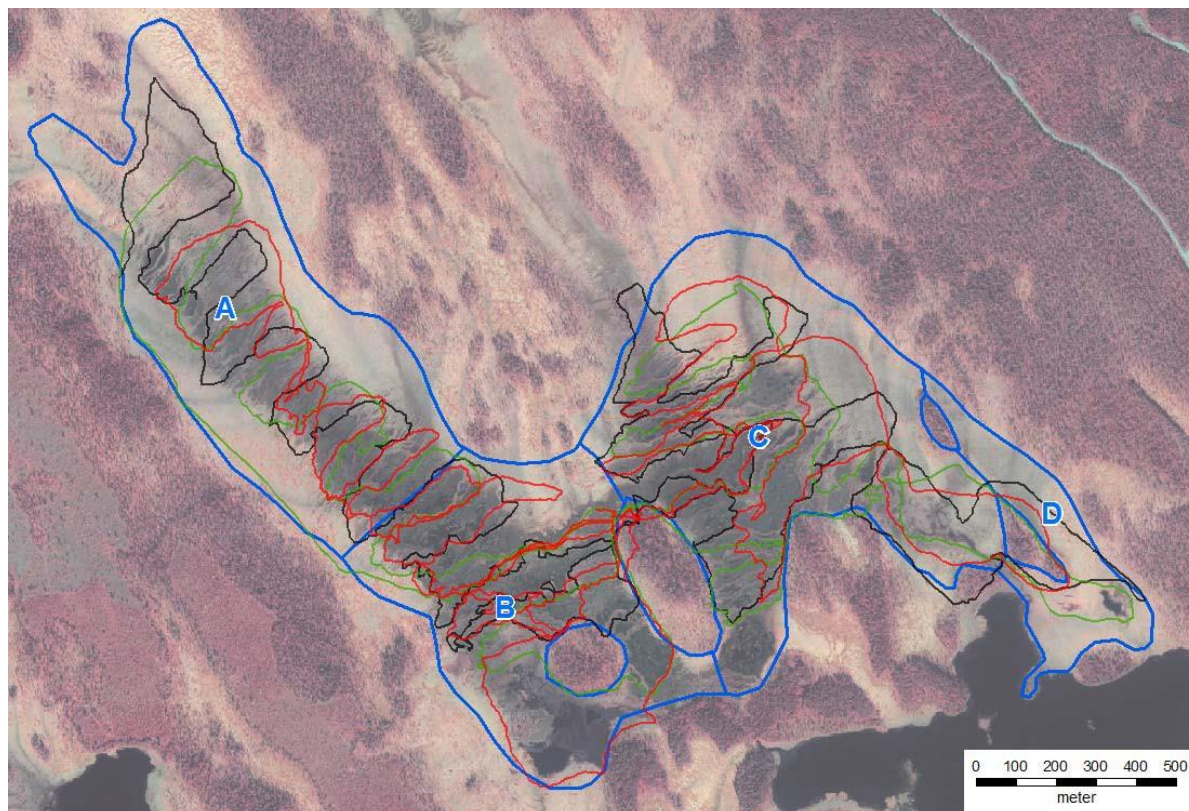
Den 20–21 maj 2015 gick en runda om 7,2 kilometer i området för att rekognoscera och koordinatsätta passager på myrarnas strängar. Fåglar noterades, men inte var observationerna gjordes så som skedde i övrigt under inventeringen. Dessa observationer ligger därför inte till huvudsaklig grund för bedömningen av antalet häckande par. Däremot har dessa observationer, gjorda av Oskar Norrgrann, Peter Nilsson och Frans Olofsson, kompletterat bedömningarna. I maj noterades inga myrfågelarter som inte noterades vid inventeringstillfallen i juni.

Vid bedömningen av antalet par har, med några undantag, krävts minst två registreringar för att ett revir ska räknas. Förfarandet är i enlighet med Svensson (2012a och 2012b).

Tabell 1. Inventeringsdatum och -tider, samt väderdata från Mossaträsk 2015. JS-Jonas Salmonsson, PB-Pekka Bader, PH-Per Helttunen. A-D är delområden, se figur 1.

Datum	A+B	C+D	Tid A+B	Tid C+D	A+B km	C+D km	Temp kl 04, °C	Vind	Nederbörd	Kommentar
5 juni	PB	PH	3.55-8.27	3.55-7.30	8,2	8,3	3,7	5 m/s → 8-9 m/s	uppehåll	Små frostfläckar på marken.
11 juni	PB och JS		4.03-7.55		7,1		5,9	5 m/s, ökande	uppehåll	
12 juni		PB		4.30-8.40		7,1	7,9	3-4 m/s → 6-10 m/s	uppehåll	Björklöven ej fullt utvecklade.
26 juni	PH		3.30-07.30		9,2		8,7	5 m/s	uppehåll	
27 juni	PH del av B	PH	3.30-8.00	3.30-8.00	2,5	8,3	7,7	5 m/s	lätta regnkurar	

Total tid för delområde A+B: 12,4 och total tid för delområde C+D: 12,25.

Figur 1. Gånggrutter för de tre inventeringsperioderna 2015; 5 juni (svart), 11-12 juni (grönt) och 26-27 juni (rött) i de fyra delområdena A-D. Tider och sträckor återfinns i tabell 1. © Lantmäteriet Geodatasamverkan © Länsstyrelsen Västernorrland

Resultat

Bedömt antal par för respektive art knuten till själva våtmarkerna, och som bedömdes häcka, finns i tabell 2. Några ytterligare arter kommenteras nedan. För samtliga observerade fåglar hänvisas läsaren till artportalen.se.

Bland arter som 2015 förekom i lägre antal jämfört med tidigare finns enkelbeckasin, som noterades endast en gång 2015. 8 par noterades 2002 och 14 par 1984. Dvärgbeckasin noterades inte alls 2015. Grönbens noterades i låga antal 2015. Arten har noterats med 32, 31 och 12 par åren 1984, 2002 respektive 2015. Bland tättingar märks klart lägre tätheter 2015 av ängspiplärka och gulärla jämfört med tidigare år.

Det finns ett par arter som 2015 förekom i klart högre antal än föregående inventeringar 2002 och 1984. Den ena är småspov, som har noterats med 0, 1 och 10 par åren 1984, 2002 respektive 2015. Den andra arten är tofsvipa som 2002 noterades i två par, jämfört med 8 par 2015. 1984 noterades 6 par tofsvipa.

Skrattmåsar, fiskmåsar, trana och silvertärnar häckade fåtaligt 2015. 2002 sågs arterna, men utan att några häckningar kunde konstateras. 2015 sågs dvärgmåsar i området i början av inventeringen, men inte vid senare tillfällen (dvärgmåsar ingår i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv).

Under besöket i maj noterades kanadagås som ruvande. Arten observerades även vid besöken i juni, men då utan några tydliga tecken på häckning. Av allt att döma avbröts häckningsförsöket.

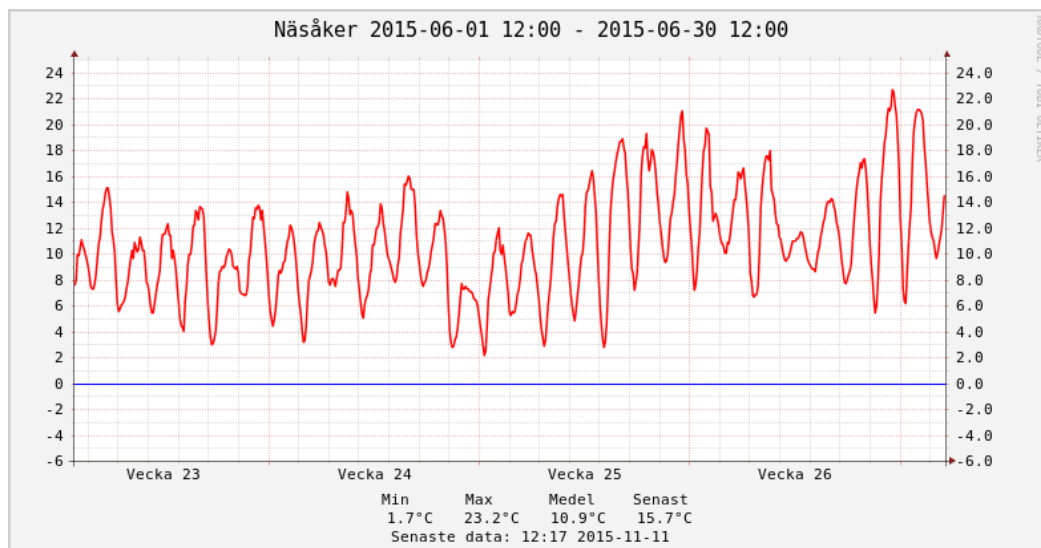
Svartsnäppa observerades vid tre tillfällen 11–12 juni 2015. Arten hördes locka två gånger, och spela en gång. Arten är vanskelig att bedöma, det kan mycket väl röra sig om någon individ under flyttning. Arten bedömdes ej som häckande, även om det inte är uteslutet.

Tabell 2. Inventeringsresultat 2015 för fåglar knutna till våtmarker. Skattningar av antal par som bedöms häcka av respektive art. Arter markerade med asterisk* ingår i bilaga 1 till Europeiska unionens fågeldirektiv. - innebär att arten inte noterades alls. 0 innebär att arten observerades, men inte under omständigheter som indikerar häckning. Samtliga arter som observerades finns inte i tabellen. För dessa hänvisas till artportalen.se. VU=sårbar och NT=nära hotad enligt 2015 års nationella rödlista.

Arter	Antal par			Förändring 2015-2002	Par/km ²		
	2015	2002	1984		2015	2002	1984
sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)*	1	0	-		0,6		
kanadagås (<i>Branta canadensis</i>)	1	-	-				
bläsand (<i>Anas penelope</i>)	2	1	1	1	1,2	0,6	0,6
kricka (<i>Anas crecca</i>)	5	3	6	2	2,9	1,8	3,5
gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	4	4	4	0	2,4	2,3	2,3
vigg (<i>Aythya fuligula</i>)	3	-	-		1,8		
knipa (<i>Bucephala clangula</i>)	2	2	3	0	1,2	1,2	1,8
summa änder	18	10	14		10,6	5,8	8,2
trana (<i>Grus grus</i>)*	1	0	0	1			
ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)*	4	5	6	-1	2,4	2,9	3,5
tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)	8	2	6	6	4,7	1,2	3,5
myrsnäppa (<i>Limicola falcinellus</i>)	1	3	7	-2	0,6	1,8	4,1
brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)* VU	7	7	6	0	4,1	4,1	3,5
dvärgbeckasin (<i>Lymnocyptes minimus</i>)	-	1	2			0,6	1,2
enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	1	8	14		0,6	4,7	8,2
småspov (<i>Numenius phaeopus</i>)	10	1	0	9	5,9	0,6	
storspov (<i>Numenius arquata</i>) NT	8	3	3	5	4,7	1,8	1,8
gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>)	6	6	3	0	3,5	3,5	1,8
skogssnäppa (<i>Tringa ochropus</i>)	-	2	0			1,2	
grönbena (<i>Tringa glareola</i>)*	12	31	32	-19	7,1	18,1	18,7
summa vadare	57	69	79		33,5	40,4	46,2
skrattmås (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	4	0	-	4	2,4		
fiskmås (<i>Larus canus</i>)	4	0	1	4	2,4		
silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)*	2	0		2	1,2		
ängsfiolärka (<i>Anthus pratensis</i>) NT	10	31	22	-21	5,9	18,1	12,9
gulärta (<i>Motacilla flava thunbergi</i>)	20	64	67	-44	11,8	37,4	39,2
citronärta x gulärta (hybridisering)	-	1	-			0,6	
buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>)	-	1	4			0,6	2,3
sävspår (<i>Emberiza schoeniclus</i>) VU	3	7	10	-4	1,8	4,1	5,8
summa tättingar	33	104	103		19,4	60,8	60,2
summa totalt	119	183	196		69,9	107	114,6

Väder

Juni 2015 var en kylig månad, vilket framgår av tabell 1. Inventerarna behövde praktiskt taget inte alls freda sig mot sugande och bitande insekter. Detta står i tydlig kontrast till förhållandena i juni 2002, då nätter om 15 grader Celsius och överlag varma förhållanden nämns. I figur 2 ses temperaturer från Näsåker under juni månad 2015.

Figur 2. Temperaturdata för juni 2015 i Näsåker, cirka 47 kilometer sydväst om Mossaträsk. Gröna pilar visar de tre inventeringsomgångarna, se även tabell 1. Data från temperatur.nu.

Diskussion

Jämfört med 2002 års inventering var vädret i juni 2015 mycket kylslaget. Därtill var flera inventeringsmorgnar tämligen blåsiga (tabell 1). Det kan ha gjort att fåglarna inte hade kommit så långt i häckningen. Kylan i kombination med bitvis frisk vind kan också ha gjort att aktiviteten bland fåglarna var lägre, och att därmed färre individer noterades.

Inventeringsinsatsen 2015 var mindre än åren 2002 och 1984 med färre inventeringstillfällen under kortare tidsperiod. Den totala inventeringstiden skiljer sig också. Den effektiva inventeringstiden 2015 uppgick till knappt 25 timmar, exklusive promenader åter till lägret och exklusive nattlyssning. År 2002 uppgick den totala inventeringstiden till 33 timmar, och år 1984 till 40 timmar. Man kan tänka sig att den mindre insatsen gör att en högre andel av fåglarna missas, inte minst ruvande individer. Därmed borde antalet par bli lägre 2015 än 2002 och 1984 för flera arter. Detta gäller för fåglar som håller sig dolda i terrängen, som exempelvis ruvande fåglar. Vidare rådde inte lämpligt väder för att nattetid lyssna efter spelande fåglar. Detta skedde ändå i viss utsträckning, men förutsättningarna var alltså inte de bästa.

Sammantaget kan sen häckning på grund av kyligt väder, ha medfört att fåglarna i hög utsträckning låg på ägg. Detta i kombination med lite lägre inventeringsinsats har sannolikt gjort att lägre andel och lägre antal av vissa arter har noterats. Det torde kunna gälla en art som gulärta, där nästan tre gånger fler observationer gjordes under tredje inventeringsomgången jämfört med de två första (5-6-14 observationer). Motsvarande mönster kunde ses för grönbena (6-8-15 observationer), medan småspov hade en fallande serie noteringar (18-17-12 observationer).

Enkelbeckasin observerades vid bara ett tillfälle 2015. Det är i samklang med att arten har minskat med i genomsnitt 2,5 procent per år i Sverige längs häckfågeltaxeringarnas punktrutter under perioden 1975–2014. Däremot har landets population enligt standardrutterna legat stabil sedan slutet av 1990-talet (Green & Lindström 2015). På motsvarande sätt uppvisar nordliga gulärlor en fallande trend i det långa perspektivet, men inte sedan slutet av 1990-talet. Här kan man tänka sig att det framför allt är vädret som har orsakat färre noteringar (se ovan). Ängspiplärka uppvisar fallande trender för såväl den längre tidsperioden efter 1975, liksom tiden sedan slutet av 1990-talet. Grönbena, som också noterades i lägre antal 2015 än tidigare, uppvisar inte någon förändring i de nationella taxeringarna.

Småspoven verkar tydligt ha flyttat fram sina positioner som häckfågel i Mossaträsk. Jämfört med 2002 fanns tio gånger fler par på myren 2015. Arten visar också en stigande trend sedan slutet av 1990-talet nationellt sett för standardrutterna. En annan art som verkar ha haft ett bra år 2015 är tofsvipa, som var fyra gånger vanligare 2015 än 2002. Dock var arten vanligare 1984 och antalet par är lågt (8 stycken 2015), varför det är vanskligt att uttala sig om trender.

Notabelt är att brushane, som noterades i nivå med tidigare inventeringar, sågs i form av 13 spelande hanar vid rekognoseringen den 21 maj 2015. Antalet par har skattats till 7, baserat på inventeringstillfällena i juni. Nationellt sett uppvisar arten en fallande trend över tiden sedan slutet av 1990-talet.

Referenser

- Birkö, T. 2002. Fågelinventering Mossaträsk-Stormyran. Länsstyrelsen Västernorrlands län 2002.
- Green, M. & Lindström, Å. 2015. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2014. Biologiska institutionen, Lunds universitet.
- Svensson, S. 2012a. Undersökningstyp: Fåglar; förenklad revirkartering för våtmark.Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.
- Svensson, S. 2012b. Undersökningstyp: Fåglar, revirkartering, generell metod. Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.